

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTA OFICIALA A EPISCOPIEI ARADULUI

Redacția și Administrația
ARAD, STR. EMINESCU 18

APARE DUMINECA
Redactor: Pr. Ilarion V. Felea

ABONAMENTUL:
Pentru particulari pe an 1000 lei.

PACEA DUPĂ CARE OFTĂM

Cea mai stăruitoare și cea mai chinătoare întrebare a zilelor noastre este: ce viitor se va clădi pe munții de cadavre, pe valurile de lacrimi și sânge, și pe mormanele de ruini, scrum și cenușe, ce vor rămâne în urma celei mai dramatice înclăștări din câte a frământat globul terestru??

Va izbūti apocaliptica deslănțuire, de suferințe și de dureri, să-și ajungă miraculosul obiectiv, pe care îl trimbițează cu atâta grandoare și entuziasm? Căci spre deosebire, de toate războaiele din trecut, cel actual, poartă timbrul paradoxal și ademenitor de: război al păcii.

Lungi tirade retorice, tratate savante, conveniri diplomatice și enunțarea atâtor principii, de vrăcii diplomației, ne arată lămurit că, nenorocita generație de oameni, din aceste vremuri tragice, trece prin vâlțirile celui mai năpraznic război ideologic, al cărui sfârșit, are menirea să dea un aspect mai nobil și mai grandios viitoarei civilizații.

Cu drept cuvânt se mai întreabă unii: Cum putem contribui mai cu zor, la izbândă acestui ideal fermecător, îmbrăcat în culori atât de fascinante? Să se asigure triumful armelor și, să se distruagă virusul blestemat, care ar măcina temelia viitoarei păci, ce se va clădi pe gloria victoriei, răspund alții.

Este adevărat că sufletul colectiv al mulțimei, vibrează și oftează în rugăciuni stăruitoare, după o pace adevărată, cu nuanțe de: dreptate, egalitate, libertate și durabilitate.

Dar filele istoriei, experiența și logica, ne demonstrează că, pacea care are menirea să aducă mântuirea popoarelor, nu poate fi fortificată nici pe branduri, nici pe bombe și nici pe ascuțituri de baionete. Toate aceste arme pot să infrângă dușmanul și să-i impună condițiile unei păci.

Adevărul etern, care coboară din azurul

cerului și strigă de sub crucile mormintelor și din străfundul adâncurilor, ne spune clar și limpede că, forțele și energiile cari vor premeni fața pământului, și vor despica drumuri noi de progres și glorie, izvoresc numai și numai din suflete. Sufletul și conștiința ambasadiorilor, chemați să croiască și să cimenteze viitoarea ordine și așezare a lumii, trebuie să fie învăluite în flacăra de foc a dragostei și a iubirei evanghelice. Duhul adevărului și al dreptății să se coboare în sufletele și inimile lor, ca ei să aibă rezistența, pentru a înfrunța, delirul victoriei și puhoiul patimilor ce se vor țese în jurul acelei victorii.

Viitoarea pace va trebui să creeze o lume nouă, mai frumoasă, mai mulțumită, îmbrăcată în armătura albă a fericirii, nu atât în ansamblul ei extern, ci mai mult în înfățișarea ei sufletească. Știm că, drumul adevărului, este și lung și greu, pentru ceice vor fi chemați să-și despice drum prin bezna vrăjmășiilor, spre împărăția păcii.

La răscrucea vremurilor, când se expiază și se ispășesc păcatele trecutului și când se plămădește noua ordine a lumii, este necesar să fie prezentă și Biserica. Pom al vieții, plantat aici pe pământ ca să aducă fructe în cer, Biserica va trebui să intre cu demnitate, în laboratoarele, în cari se va făuri pacea viitorului. Acolo să-și spuie răspicat desideratele și să demonstreze cu energie, că luminile din cer, nu pot fi stinse de nici o forță și de nici un uragan de pe fața pământului. Să documenteze că adevărata pace, este un apanaj exclusiv al împărăției lui Hristos Domnul. Și că temelia pe care se va clădi aceasta Magna Charta a lumii, va trebui să aibă la bază: dreptul la viață și independență a tuturor popoarelor mici și mari. Biserica este socială. Din principiile etern valabile ale evangheliei, izvoresc cea mai sublimă și cea mai sănătoasă doctrină social-creștină,

în care se încadrează perfect de bine, evoluția democratică, prin care trece lumea. Pacea care vine, va avea durabilitate, numai dacă pietrele dela temelie ei vor fi betonate în văpaia curată a idealului democrat, social-creștin.

Iată de ce, avem certitudinea că, dacă problemele elementare de actualitate ale existenței umane, — când va fi înlăturată mizeria și robia sufletească și economică a individului și a popoarelor — vor fi rezolvate pe baza principiilor democratice, social-creștine, lumea se va ridica pe scara unei ascensiuni de progres și apoteoză de înflorire, ca nici odată. La din contră ar însemna să se lase hazardului întreaga roadă a sacrificiilor, aduse de popoarele, cari au intrat în jocul macabru al măcelului înspăimântător, din vremurile cu zile negre de acum.

Cât ne privește pe noi, barca neamului românesc, se găsește în largul mării agitate, unde valurile o isbesc cu forțe puternice. Suveranul secundat de căpeteniile noastre încercate, înfruntă loviturile, cu un curaj dramatic și demn de măreția efortului pe care îl face țara noastră ca să ajungă pe fădașul adevăratei democrații. Aceasta deslănțuire de vitalitate, este reconfortantă și apreciată de marii noștri aliați. Ea ne fortifică sufletele, ne oțelește puterile și ne asigură drepturi cu, loc de cinste și demnitate, în lumea nouă care se făurește acum.

Instinctul și simțul de progres al poporului român, are intuiții democratice așa de profunde, încât doctrinarii laboratoarelor păcii, va trebui să ție cont de aceste intuiții.

Efortul miraculos al armatei noastre, patriotismul nostru constructiv și o contribuția tuturor fiilor acestei țări la dobândirea unei lumi mai bune, care are ca lozincă: democrație, dreptate, libertate și egalitate, va fi pentru marii noștri aliați cel mai bun argument, că poporul român are menirea să formeze pârghia unei forțe puternice de progres și civilizație aici la gurile Dunării.

Protopop S. STANA

Sfințenia

O formă principală a idealului creștin e și sfințenia. După cum fiecare civilizație își are eroii ei, tot așa și lumea creștină își are sfinții și martirii, atât de des amintiți în istoria creștinismului.

Un erou spune Delacroix, reprezintă o valoare morală, socială, politică, din care face parte. El este un virtuos, iar virtutea e o calitate particulară apreciată mai totdeauna de societate. El e simbolul societății și societatea trăește și cu simbolul pe care-l reprezintă la un moment dat.

Lumea antică își avea zeii și semi-zeii divinizați, de o cetate sau mai multe la un loc.

Lumea creștină are pagini minunate unde sunt descrise faptele mărețe și pline de virtute creștină, ale acelor cari au murit pentru Hristos.

Lumea modernă face apoteoză spirituală a figurilor morale și eminente, are cultul oamenilor mari.

Sfințenia a fost idealul lumii creștine de totdeauna. După cum stoicii admirau pe Hercule, el fiind modelul puterii, ca unul care putea săvârși toate lucrurile, creștinii recunosc în Sfinți virtuțile eminente ce le-au avut și faptele morale și miraculoase ce le-au săvârșit. Există un cult al sfinților, model de viață ce trebuie urmat de fiecare creștin, după cum în lumea păgână greacă exista un cult al eroilor. Toate virtuțile religioase ne fac ca să ne ridicăm la un nivel de viață superioară, la idealul sfințeniei al creștinismului. Idealul religios al sfințeniei a variat și el în decursul timpului. La începutul creștinismului era *apostolul*, iar mai târziu *ascetul*. Ascetismul primelor secole ale creștinismului a fost sever, idealul acesta cu timpul s'a mai îndulcit, s'a mai temperat. Primele documente ale istoriei creștine ne vorbesc despre contemplația vieții creștine și roadele dezvoltate de cei dintâi călugări.

Să ne gândim un moment la primii creștini și la lupta ce au dus-o contra Imperiului, primii cari se organizau, și Imperiul care se apăra și nu voia să piară. Atunci a apărut *martirul*, mărturisitorul credinței creștine, care-și dădea viața pentru Hristos. Era lupta minunată a vieții creștine contra păgânismului muribund.

Și Biserica lui Hristos a triumfat, și a învins societatea păgână!

După ce s'a organizat biserica creștină a apărut o personalitate nouă: *episcopul*. Sfințenia episcopului, șeful grupului creștin și religios, judecătorul în materie de credință, și administratorul Bisericii, în toate vremurile, a luat locul ce i se cuvine în lumea orașelor romane, și a autorității imperiale. El a devenit apărătorul lumii creștine, a orașelor, față de barbarii năvălitori. Istoria Romei antice și medievale, ca și a Galiei e plină de fapte istorice, de povestiri frumoase, ce le-au săvârșit înaltele fețe bisericești.

Diferitele figuri de sfinți sunt expresii istorice ale diferențierii și evoluției religioase ale societății. Istoria vieții lor, sunt momente culminante ale aspirației umane spre lumea superioară a divinității și ele ne arată emoțiile religioase a marilor acțiuni spirituale din toate timpurile, ideile dominante de viață nouă.

„Viețile Sfinților“, sunt acte ale eroismului excepțional, ele ne exemplifică naturile deosebite de a celorlalți oameni, prin curajul moral ce l-au avut, disprețuind moartea.

Cultul sfinților ne oferă exemple demne de imitat

și de urmat. Fiecare dintre noi găsim modelul pe care-l putem urma și care-i mai aproape cu natura vieții noastre.

Și în centrul existenței creștine îl găsim pe Iisus Hristos. El domină conștiințele tuturor creștinilor. Fiecare sfânt a căutat să realizeze una din virtuțile pe cari le-a avut Iisus Hristos.

Biserica venerând Sfinții, venerază virtuțile lui Iisus Hristos. Fiecare dintre noi poate avea un model demn de imitat, poate să-și aleagă o virtute creștină pe care să o cultive, poate învăța ceva, și această învățătură sfântă va fi folositoare umanității.

Prof. C. Rudneanu

Credem și'n om

Omenirea Testamentului Vechiu a întrebat prin glasul lui Moise pe Dumnezeu ca să le spună cine e el. Și Dumnezeu a răspuns: „Eu sunt cel ce sunt“.

Din cuvintele acestea, omul înainte de Hristos, omul „nelmbrăcat în Hristos“, a dedus că Domnul cerului și al pământului e numai stăpân, Puternicul care „ridică norii dela marginea pământului“, care tună, fulgeră, pedepsește, se răzbună și numai arareori și cu multă scumpete se îndură.

În fața „Celui ce este“, ce putea fi oare omul altceva decât „Cel ce nu este“?

Toată filosofia Testamentului Vechiu ne lasă să întrevădem că omul nu e mare lucru în lumea această. Și într'adevăr, după o comportare ca aceea din raiu omul nu putea fi decât o neexistență, un nimic față de majestatea Existenței. A fost el, omul, făcut cu ceva mai micșorat decât îngerii, dar s'a compromis, s'a stricat, a căzut până la nivelul răilor din adâncuri.

„Eu sunt cel ce sunt“. Restul nu e nimic. Praf și pulbere pe care-l sboară vânturile. Deșertăciune a deșertăciunilor. Totul e deșertăciune.

Nu se știa nimic, aproape nimic despre o vrednicie de dincolo, cu sufletul: „Așa se culcă și omul și nu se mai scoală cât vor fi cerurile nu se mai deșteaptă“ (Iov. 13.12).

S'a întâmplat cu individul erei antecreștine ceea ce se întâmplă cu oricare om care n'a întrezărit încă culmile adevărului lui Hristos. S'a întrebat pe sine, s'a speculat, până ce a atins cu degetul nestatornicia și nimicnicia ființei sale, până ce și-a dat seama că singur nu există, că îi trebuie un sprijin care să-i ridice valoarea de om.

Sprijinul care veni în ajutorul omului fu Hristos. Hristos care învăță ceva frumos și demn de tot. Spuse că a venit pentru om, că omul nu-i chiar deșertăciune, că Dumnezeu nu-i numai stăpânul în fața căruia trebuie să tremuri, că Dumnezeu e Avva, Părinte, că omul „numai e rob, ci fiu, moștenitor prin Dumnezeu“ (Rom. 8, 15; Gal. 4, 7), urmaș al

lui Dumnezeu, reprezentant al lui pe pământ, colaborator al lui.

Domnul Hristos venind mai spuse și aceea, că a venit să desăvârșească Legea Veche. Și atunci, nu cumva, după ce știm ce ziceau vechii testamentari despre om, aceasta e calea de a ajunge să grăim despre om așa cum grăia Domnul Hristos? Nu cumva, ca să ajungi să crezi în măreția ta, în aceea a oricărei ființe omenești, e consult să crezi dintâi profund în puținătatea omului și să-ți dai seama de efermeritatea ființei tale?

Ba da, aceasta e calea. Și primejduirea ființei omenești de azi de aci vine: în măsura în care își dă seama omul de infimătatea lui materială, în aceeași măsură își necunoaște și nu-și prețuiește măreția spirituală

Pr. Gh. Perva

Chestiunea numelui și sigilului Consistorului din Oradea

O problemă de deosebită importanță ce se înfia dela început studiului nostru, în legătură cu cel de al cincilea deceniu al veacului trecut, era cercetarea urmărilor propagandei unioniste începută în deceniul anterior, în eparhia Aradului, cu destul de însemnate roade.

În ultimele zile ale anului 1839, trece la cele veșnice Episcopul Samuil Vulcan, începătorul mișcărilor unioniste. Dela această dată și până îndeplinirea scaunului vacant prin fostul misionar Vasile Erdélyi, (1842) o liniste confesională pare să se fi înstăpănit în eparhie. Nu se înregistrează decât câteva cazuri de reclamații împotriva unor preoți ortodocși, că ar fi făcut slujbe uniților, cum e cazul la Galșa. Satele erau în așteptarea „comisarului crăesc în treaba unirii“ instituit anume pentru cercetarea felului în care s'au făcut trecerile la unire, și a cererilor de a se îngădui revenirea. Lucrurile s'au târăganat astfel — în folosul cui, e ușor de ghicit — până în 1846, când „milostivirea împărătească“ a îngăduit trecerile la ortodoxie, vom vedea din cele ce vor urma, prin câte îngustări și peripeții.

Dar înainte de a începe firul expunerilor în legătură cu Legea pentru libera revenire la ortodoxie din 1846, ne ocupăm, în două capitole, cu evenimentele din prima jumătate a acestui deceniu: cel dintâi în legătură cu polemica în jurul numelui și sigilului Consistorului din Oradea, cel de al doilea, cu cazul Preoților dela Galșa și alte câteva cazuri.

Un fapt care merită atenția cercetătorului istoriei acestor ani, în legătură cu propaganda unionistă, este controversa născută pe motivul dacă Consistorul ortodox din Velența-Orășii

Mari merită numele de Consistor Episcop. I greco-neunit al Orăzii Mari și să se folosească de sigil cu aceeași inscripție. Atât Episcopia romano-catolică cât și cea unită din Oradea, se simțeau vătămate prin această nomenclatură care „prejudicia” numirea Consistoarelor lor.

Controversa este în legătură cu un proces iscat între preotul unit din Beiuș Gavril Farcaș și protopopul ortodox al Beiușului Teodor Balnt.

În 17 Septembrie 1839 Consiliul Locotenential, carea Mitropoliei din Carlovți informații atât cu privire la actele numitului proces, pe care le reclama răposatul Episcop Samuil Vulcan, cât și cu privire la originea nomenclaturii Consistorului Orădan. Omitem chestiunea actelor acestui proces a cărui desfășurare premergătoare anului 1840 nu o cunoaștem, restrângând informațiile la chestiunea nomenclaturii Consistorului.

În 7 Decembrie 1839¹⁾ Mitropolitul răspunde Consiliului arătând, că, numitul Consistor „dela vremea întemeierii sale — prin intimatul din 25 Ianuarie 1793 — a fost înființat pentru districtul Orăzii-Mari aparținător Diecezei de același rit al Aradului, folosindu-se de numele: „Consistor de legea greco-neunită al Orăzii Marii” în subscriere și sigil. Această numire nu poate aduce... nici un prejudiciu Consistorului latin sau unit al Orăzii deoarece întrebarea caracteristica cunoscută de „neunit”. Cât despre aceea că e situat în Viena Orăzii, numirea de Consistor al Orăzii e cu atât mai puțin de luat în seamă. Districtul Orăzii aparținător acum diecezei Aradului, odinioară (dovadă Privilegiul Leopoldin din 4 Martie 1695) singur a constituit o Episcopie de acest rit, care mai târziu unindu-se cu Eparhia Aradului, ca vicarial Consistor al acestui District, pe adevărat merit păstrează numele vechiului Episcopat.

Concluzia: *Episcopul Greco-catolic al Orăzii Mari nu avea motiv să supere (moleslet) din această cauză, Prea Înaltele locuri.*

Aceasta era părerea Mitropolitului exprimată fugar cu ocazia cererii actelor procesului dintre numiții protopopi din Beiuș. E probabil că această opinie n'a fost înaintată nici în primăvara anului 1840. Consiliul întreba din nou pe Mitropolit — la cererea unui decret autic — despre dreptul Consistorului Orădan de a purta numele sus-amintit în subscriere și sigil și sub a cui autoritate a stat dela început (1793).

Mitropolitul — cu data 8 Iunie 1840 — trimite ordinaul în copie Episcopului Raț la Arad

și cere informații în cauză. Abia în 23 Iulie același an, Episcopul Raț răspunde Mitropolitului că dorește să-i cunoască opinia în această cauză — și deci răspunsul ce l-a dat Consiliului — pentru a răspunde și el în același sens. Mitropolitul îi și trimite adresa sa din 7 Decembrie 1839 al cărui conținut l-am redat mai sus.

Târziu de tot toamna, Episcopul se hotărăște să dea un răspuns. Pentru aceasta cu data de 29 Oct. 1840 el scrie Consistorului din Oradea să scotocească prin arhivă și dacă există vreun document pentru întemeierea celui Consistor și dreptul de a folosi sigil „să se trimită aici în copie fără întârziere, cu prima poștă”¹⁾

Cu informațiile ce le va fi cules, în 26 Noiembrie 1840 Episcopul Gerasim Raț răspunde Mitropoliei, arătând că dintre toate eparhiile Mitropoliei Carlovițiene, eparhia Aradului e cea mai întinsă și astfel înainte de întemeierea acestui Consistor (scl. Orăzii) pertractarea afacerilor și treburilor duhovnicești din acest District, foarte anevoios făcându-se, a dat ansă poporului și credincioșilor, ca pentru cele peste trei sute de parohii, să se ceară înființarea unui Consistor, în fața căruia să se desbata cauzele matrimoniale și alte cauze ușoare aparținătoare forumi duhovnicesc, deoarece înainte vreme cei învrăjbiți trebuiau să-și părăsească îndeletnicirile și casele pentru mai multe zile, pentru a se înfațișa înaintea judecării.

Aceste neajunsuri ale poporului de acolo ajungând la cunoștința M. Sale Împăratului Leopold II, în ziua de 28 Ianuarie 1792 s'a milostivit a da rezoluție pentru organizarea acestui Consistor greco-neunit al Orăzii cât și pentru folosirea sigilului cu aceeași inscripție. Tot din această rezoluție reese că Consistorul Orădan ca și cel din Arad stau sub jurisdicția Episcopului diecezan al Aradului.

În ce privește mai deaproape întrebarea: dacă acest Consistor e provăzut cu privilegiul de a avea sigil, răspund:

„Din aceeași rezoluție regească reese că organizarea numitului Consistor greco-neunit din Oradia a fost încredințată fără nici o restricție, întru totul Episcopului diecezan al Aradului, pe vremea aceea Pavel Avacumovici, care după cum reese din aceeași rezoluție — adese numitul Consistor constituind o parte din Consistorul diecezan al Aradului i-a dat chiar și sigil de care cu același drept se folosește cu care Consistorul din Arad se folosește de al său, adică din înalta concesie regească dată prin rezoluția din 27 August 1777. Deci precum nu se poate nega organizarea acelu Consistor din amintita rezoluție regească făcută, tot astfel

¹⁾ Arhiva Episcopiei Aradului Nr. 108/82 prez. 1840.

¹⁾ Arhiva Episcopiei Aradului 60—1840.

nu se poate nega a se folosi de sigil cu inscripția pe care întotdeauna a folosit-o și de care și în prezent se folosește¹⁾.

Se poate observa din această măiastră documentare firească și zădărnice și cumpănitoare a Episcopului Gh. Vasile Rău, și rula logic al expunerii, precum și căldura — am zice patima — pe care o pune în apărare a unei instituții care era a Neamului și Legii sale.

Această apărare s-a ajuns de altfel scopul, căci în anul următor (1841) în 2^a Adun. Consiliul Local a respins un înțeles¹⁾ prin care încunostințază pe M. J. S. S. s'a milostivit a hotărâri ca „Consistorul de legăna greco-română din Vâlcea. Ortodoxia și lăsarul de același nume și se potrivește cu legea și și până în prezent, fără controversă, s'a folosit¹⁾.”

Într-un alt document prezintă și se rapoartă Episcopul și Ortodoxia și Vâlcea, din care se vede că organele și poporul și episcopilor din B. T. și în sine, și în alte organe și nu s'a deosebit de ei.

Era o schimbare în Ortodoxia în seria de biruri și în arce și în, și o înfruntare a răutății și răzvrățirii care nu întârzie de numele unui b. t. Consistor și răzvrățit în subrbia Oradului și de dreptul acestuia de a se folosi (!) de un sigil.

Era vrednic de amintit dintr-un document o înțelegere și înțelegere și chestiune, afara de, și în „districte” a consuit odata el singur o oră și încă destul de întinsă: peste trei sute de prebii.

Foarte probabil că de refacerea acestei eparhii, în forma ei dela 1635, se temeau cei ce faceau această contestație, decât de un nume al unui Consistor, de altfel fără prea mare sferă de activitate.

N'a fost însă pe voia lor. În tot cursul veacului al XIX-lea acest Consistor și-a păstrat drepturile și atribuțiile date dela întemeiere până când, Dumnezeu în nesfârșita Lui bunătate, făcând dreptate Neamului Românesc a dat deplină dreptate și acestui Consistor care în anul 1920, se reorganizează în Episcopie de sine s'atătoare.

Pr. Gheorghe Lițiu

Despre ce să predicăm?

Duminecă în 1 Aprilie 1945 să vorbim despre: PROBA ISTORIEI ȘI A MORALEI.

După ce am luat natura și lumea întregă de mărturie la dovedirea adevărului existenței lui Dumnezeu, trecem la proba istoriei și a moralei.

Istoria omenirii ne arată că ideea și credința în Dumnezeu este universală. Toate popoarele primitive, antice și actuale, au avut și profesează, — în religie și sub forma unui cult religios, — credința în

Dumnezeu. Toate popoarele au ridicat altare și sanctuare în onoarea lui Dumnezeu; toate i-au adus jertfe, i-au adresat rugăciuni de slavă, de cerere, de mulțumire și adorare, încât profetul avea deplină dreptate să exclame: „Doamne, Dumnezeul nostru, cât de minunat este numele tău în tot pământul” (Ps. 8, 1). În același sens se exprimă și scriitorul antic, Plutarh, devenit în privința aceasta clasic și celebru: Veți găsi în lumea largă cetăți fără cărmuitori, orașe fără întărituri, oameni fără locuințe stabile și fără teatre, fără știință și fără arte, dar nu veți găsi nicio societate omenească fără credința în Dumnezeu și niciun oraș fără temple în care se aduc jertfe și rugăciuni Ființei Supreme. Dumnezeu este „ființa cea mai populară dintre toate ființele” (Lacordaire). Istoria întregă își are de izvor și centru pe Dumnezeu; e teocentrică, sau în limbaj creștin, hristocentrică. —

Au existat și există indivizi ateți, dar până astăzi n'a existat niciun neam fără religie, niciun popor ateu. Oricât s'au făcut încercări să se alie și să se dea exemple de popoare atee și de religii ateiste (?), nu s'a aflat în cartea vremii și în istoria omenirii nicio epocă ateistă, niciun popor ateu și nicio religie fără Dumnezeu, pentru că omenirea n'a trăit niciodată fără de religie. Numai din eroare s'a spus și uneori se mai spune că ar fi popoare ateiste și religii fără Dumnezeu (Budha personal a fost ateu practic sau indiferent față de Dumnezeu; budhiștii însă au credința în zei și chiar în Budha zeificat). Instinctul poporului a rectificat eroarea filosofului. Omenirea în generalitatea ei crede în Dumnezeu; e religioasă. Din istoria lumii numai oameni cu o construcție psihologică defectuoasă, anormalii, sau nebunii (Ps. 13, 1) sunt ateți. Dar și cazurile lor sunt individuale și excepționale, stări eractice (Quatrefages) și nelogice, ca și stările și cazurile de orbi, surzi și muți, cărora le lipsesc unul sau mai multe simțuri. — Un om normal, cu conștiința trează, dreaptă și curată, cu mintea sănătoasă și cu viața nepătată, nu poate ajunge la o concluzie ateistă despre lume și viață.

În felul acesta se înțelege mai bine, de ce nu există niciun popor care să nu creadă în Dumnezeu. Noi toți credem în Dumnezeu, pentru că așa au crezut părinții și străbunii noștri și omenirea întregă, iar ceea ce a crezut omenirea întregă nu este irațional, nici o amăgire generală, cu atât mai mult cu cât credința în marea majoritate a oamenilor e moștenire, tradiție din tată în fii și nepoți, ceea ce practic are o valoare foarte mare. — Prin urmare, din universalitatea credinței în Dumnezeu se deduce realitatea existenței lui. Căci dacă omenirea întregă a crezut totdeauna în ființa lui Dumnezeu, credința aceasta trebuie să aibă o cauză rațională, justă. Încă Aristotel filosoful spunea că „ceea ce toți oamenii țin instinctiv de adevărat, este un adevăr natural”. În consecință, credința în Dumnezeu fiind o putere

¹⁾ Arhiva Episcopiei Aradului 101—1441.

sufletească primară, permanentă și universală, existența lui nu poate să fie pusă la îndoială. Este neînchipuit ca omenirea întreagă să adore o ficțiune și să rătăcească atât de grav și să se înșele amarnic vreme atât de îndelungată...

Obiecțiunea că există credințe greșite și universale, cum ar fi superstițiile sau închipuirea că pământul este un disc și că soarele răsare, etc. nu ating cu nimic adevărul existenței lui Dumnezeu. Nu există superstiții universale și unde ele există, nu sunt crezute decât de oamenii fricoși sau slabi în credință. Iar forma și rotația pământului este chestie de știință, nu de religie. Expresii ca „fața pământului” sau „soarele răsare” se află și în limbajul învățaților, nu numai în graiul ignoranților. Cine se gândește ca din pricina aceasta să le aducă vreo învinuire?... — Nici politeismul nu este o dovadă împotriva teismului, deoarece și în religiile politeiste există credința într'un zeu suprem, care e Tatăl zeilor. — Afirmația că ideea de Dumnezeu ar fi inventată de oameni, sau că s'a născut din frica de necunoscut, încă nu dovedește nimic. Frica e ceva întâmplător, care dispăre îndată ce i se cunosc cauzele. Religia e universală și trăește din iubire și adorare sfântă, nu din temere oarbă. — A crede că preoții sau bărbații de stat au inventat credința în Dumnezeu este tot una cu a spune că un tată e inventat de copiii lui, iar a afirma că Dumnezeu e tot una cu natura, e a confunda ceasul cu ceșornicarul, opera cu autorul și mecanicul cu mașina.

Să trecem acum la proba moralei.

Dacă istoria aduce de mărturie pentru adevărul existenței lui Dumnezeu credința omenirii întregi, morala susține credința în Dumnezeu prin existența conștiinței, și a legii morale.

„Cerule instelat” deasupra noastră, care ne umple de admirație, și „conștiința morală dinlăuntrul nostru, care ne uimește, sunt două dintre căile cele mai sigure de-a ajunge la convingerea existenței lui Dumnezeu.*

Conștiința morală din om și ordinea morală din lume ne arată că există o lege morală eternă, care e mai presus de voința liberă a omului. Ordinea și conștiința morală are tăria unui imperativ categoric, ca orice lege și ca orice poruncă. Ea nu poate pleca decât dela o *voință* supremă, dela un Stăpân, care răsplătește binele și pedepsește răul. Ea nu vine dela om și nu poate să fie produsul societății. Ea premerge și îndrumă legislația societății. Altfel nu ar fi respectată de nimeni. Conștiința e glasul misterios al lui Dumnezeu în sufletul omului. Ea a fost asemănată cu puterea legislativă, executivă și judiciară, care lucrează, aprobă și reproabă, peste voința și do-

rințele omului (Duplessy). Ca putere legislativă, este „un Sinai interior”, care prelungește legile lui Dumnezeu până la cele mai amănunțite cazuri și răspântii din viață; ca putere executivă este „un imperativ categoric”, care ne poruncește și ne obligă să ne împlinim datoria în conformitate cu virtuțile și voința lui Dumnezeu; și ca putere judiciară este „un tribunal”, care lucrează peste voința, interesele și dorințele omului, sancționând viiul și răsplătind virtutea. Cum existența și funcțiunea conștiinței nu pot fi tăgăduite, și cum legea morală presupune un legislator suprem, Dumnezeu — existent și mărturisit în conștiința omului — nu se poate nega.

Omul, după cum îl inspiră conștiința, are noțiunile de bine și rău, drept și nedrept, frumos și urât, adevăr și eroare, moral și imoral. Aceste noțiuni nu-și pot avea originea decât în glasul conștiinței, în „legea firii” sădită de Dumnezeu în conștiința celui dintâi om. Acest glas poate fi uneori înăbușit și legea divină poate să fie călcată, — după cum sunt și judecători depravați, cu conștiințe pervertite, care ei însăși se fac vinovați de călcarea legilor. Totuși în regulă generală, conștiința divină este busola legii morale, urma lui Dumnezeu în om, ca și libertatea morală. Există conștiința? — există Dumnezeu?... Conștiința există, și Dumnezeu există...

Sub o altă formă, argumentul moralei ne învață că legea morală pretinde un acord între faptă și efectul ei, între virtute și fericire. Cum însă acordul acesta nu există totdeauna și cum toate ființele își împlinesc rosturile și trebuințele lor în lume, — numai omul, deapururi nemulțumit, suspină mereu după o fericire pierdută și după binele absolut, — rațiunea logică pretinde realitatea unei vieți nemuritoare, și existența unei Ființe atotputernice, care să facă dreptatea, adică să armonizeze virtutea cu fericirea și să răsplătească pe fiecare după faptele sale.

Dar și viața practică, prin exemplele, frumusețea spirituală, și conduita morală a oamenilor religioși în raport cu al celor nereligioși, ne duce la concluzia credinței în existența ființei lui Dumnezeu. În majoritatea absolută a cazurilor, oamenii cu credința în Dumnezeu, reprezintă un nivel de viață morală cu totul superior față de nivelul oamenilor *fără Dumnezeu*. În privința aceasta nu există nicio îndoială. Altfel trăește și își face datoria un om care crede în existența lui Dumnezeu, care-și dă seama că tot ce face, face în prezența lui Dumnezeu, ca și când ar fi el de față, și cu totul altfel trăește și își face datoria un om care nu dă seama de faptele sale decât în fața legilor și autorităților omenești.*

* Un slujbaș necredincios întrebă pe unul credincios: „Am auzit că te-ai întors la credință”. — „Da a răspuns acesta, cu ajutorul lui Dumnezeu am ajuns să-l cunosc”. — Ei, și ce deosebire este între acela care erai și acela care ești acum?” — a întrebat din nou în batjocură, necredinciosul. „Este o deosebire foarte mare”, răspunse omul lui Dumnezeu. „Mai înainte vreme îmi făceam slujba de ochii oamenilor, pe jumătate. Acum o fac întreagă, pentru Dumnezeu...”

Aceasta e deosebirea între oamenii religiei și cei fără Dumnezeu.

* Kant: „Două lucruri îmi umplu sufletul de un respect și de-o admirație tot mai mare: cerul instelat deasupra mea și conștiința morală din mine”.

Credința în Dumnezeu face oamenii morali: serioși, virtuoși, devotați, buni, iubitori, cumpătați. Credința în Dumnezeu face cu puțință cugetarea dreaptă, ordinea socială, progresul etc. și viața fericită. Fără Dumnezeu nu este nici adevăr, nici libertate, nici moralitate, nici omenire, nici cultură. „Toate valorile noastre sunt în dependență de Dumnezeu. Nimic nu se susține fără Dumnezeu”. (Sertillanges). Toate trăesc și se susțin prin Dumnezeu. *Nimic fără Dumnezeu.*

Credința în Dumnezeu este o forță morală universală și binefăcătoare în toate consecințele ei practice. Și ceea ce practic are numai consecințe bune, teoretic nu poate să fie decât expresia adevărului. Experiența verifică teoria. Pomii se judecă după fructele lor. Cine crede în bine, trebuie să creadă și în Dumnezeu principiul și garanța supremă a binelui.

Credința în Dumnezeu, face cu puțință cultura, îmbunătățirea și mântuirea sufletului. E o frână morală care asigură ordinea și garantează progresul. Folosele ei, pentru individ, pentru societate, pentru stat, pentru cultură și pentru umanitate sunt incalculabile. Invins și convins de binefacerile credinței în Dumnezeu, un mare sceptic (Voltaire) a declarat că „dacă Dumnezeu nu ar exista, ar trebui inventat”. Slavă Domnului, însă, că invenția aceasta nu e necesară. Dumnezeu există.

Conștiința, rațiunea, memoria, iubirea și toate virtuțile morale, sunt atribute și reflexe divine în om, însușiri și aspirații către îmbunătățirea și perfecțiunea spirituală, dovezi practice pentru credința în Dumnezeu. Astfel de dovezi nu pot decât să lumineze și să întărească în noi convingerea în adevărul existenței lui *Dumnezeu*, care a fost totdeauna și rămâne pentru vecie, *ideia forță a culturii și fundamentul întregii vieți omenești.*

Cărți

Const. Săndulescu-Godeni: „RELATIA DINTRE ȘTIINȚĂ, METAFIZICĂ ȘI RELIGIE ÎN SISTEMUL CARTESIAN”, 160 pag. în 8° Lei 850.—

Autorul expune conceptul de știință la Descartes, în raport cu metafizica și religia, folosind o dublă metodă: criteriul genetic, cronologic și criteriul sistematic, metodologic.

Concepția identității de origine a adevărilor metafizice și matematice soluționează raportul dintre religie și știință. Metafizica are rolul să expună și să precizeze adevărurile eterne. Ea este cea mai indicată să unească religia cu știința. Tranziția dela religie la știință nu se face brusc. Procesul se desfășoară succesiv, pe etape. Mai întâi se trece dela religie la metafizică și de aci la fizică, nu însă direct, ci indi-

rect, prin intermediul matematicii. Cum metafizica este inelul de, legături dintre religie și știință, tot astfel matematica formează puntea de trecere dela metafizică la fizică.

Acestea sunt ideile călăuzitoare din lucrarea dlui Săndulescu, care a făcut pe lângă studii filosofice în străinătate și serioase studii de teologie începând cu seminarul Sf. Grigore Decapolitul din Craiova pe care l-a terminat din adolescență și sfârșind cu diploma de licență în teologie „magna cum laude” dela universitatea din București, după care a audiat prelegerile celor mai renumiți profesori de teologie protestantă din Berlin și de cea catolică în Roma.

Const. Săndulescu-Godeni: ILUMINISM ȘI MISTICISM LA FERICITUL AUGUSTIN
48 pag. în 8° Lei 320.—

Tratatul cuprinde următoarele capitole: I, Declarațiunii divine, II, Iluminismul, III, Lumina necreată și creată, IV, Contemplația—și extrazul, V, Iluminismul și abstracția sensibilă, VI, Iluminismul, inneismul și apriorismul, VII, Credința sau lumina supranaturală și rațiunea sau lumina naturală, VIII, Influența elină asupra fericitului Augustin.

Iluminismul și misticismul la fer. Augustin autorul îl tratează comparativ cu ideile similare ale antichității, mai ales cu doctrina platonice și neoplatonice.

Cărțile dlui Săndulescu pot fi utilizate de teologi cu bune rezultate, iar preoțimei îi servesc de auxiliare prețioase. Comenzile se fac la autor: București II Str. Gen. Berthelot 99 etaj II. Ct.

Informațiuni

= ȘEDINȚA CERCULUI CATEHETIC—
Marți 20 III. a. c, s'au întrunit membrii cercului catehetic local în ședința anuală de caracter demonstrativ ținându-se lecția practică elevilor clasei a III-a dela Colegiul Militar de către catehetul școlii preotul Mihai Botez.

Pe lângă membrii cercului constator din părinții profesori de religie dela școlile secundare și preoții cateheți dela școlile primare din Arad au fost prezenți și membrii corpului didactic dela colegiu în frunte cu comandantul colonel și dl director școlar.

Prelegătorul a ținut lecția din planul analitic, la ordine: Parabola fiului risipitor. Elevii au dat dovadă de o exemplară atenție și o disciplină pilduitoare.

Președintele cercului, părintele consilier C. Turicu, în calitate de delegat episcopesc, împărtășește elevilor arhierasca binecuvântare a P. Sf. Episcop Andrei, laudându-le calitățile dovedite și îndemnându-i la continuarea acestei pildui-

toare purtări de adevărați descendenți ai unor mari eroi.

Deschizându-se discuțiile asupra lecției, președintele dă cuvânt părintelui V. Mihuțiu, fiind autorul manualului de religie a clasei căreia s'a predat unitatea metodică. Părintele recenzent, după unele observări de detalieri declară lecția foarte bine reușită.

D-l Comandant Colonel își exprimă bucuria sa de a avea la Colegiul său un catehet de calitățile duhovnicești pe care le întrunește părintele Botez, iar d-l director școlar laudă procedura pedagogică pe care a urmat-o prelegătorul, în care are un coleg distins.

Au mai luat cuvântul părinții P. Bogdan, Gh. Lățiu și d-șoara dirigintă a clasei, făcând fiecare câte o observare de metod în privința predării textului biblic și a generalizării învățăturilor morale.

Ca încheiere părintele consilier C. Turicu mulțumește celor prezenți pentru nivelul la care s'a discutat tema practică, invitând membrii să participe la festivalul religios din Dumineca Ortodoxiei.

Tot aci amintim despre laudabila activitate a membrilor cercului catehetic în privința tinerii ciclului de *predici pentru elevi* la Capela „Sf. Dumitru” din Cartierul Pârneaș.

Acest ciclu s'a început la Dumineca Vameșului și a Fariseului și se continuă până la Dumineca Florilor. Până acum, au rostit predici P. P. C. C. părieți C. Turicu, Dr. Il. V. Felca, Florea Codreanu și Viorel Mihuțiu. Urmează în ordine: La Dumineca Ortodoxiei: Pr. Petru Bogdan; la Dum. II din post: Pr. Damian Tudor; la Dum. III din post: Prot. Iuliu Hălășgean; la Dum. IV din post: Prot. Sabin Ștefea; la Dum. V din post: Prot. Nicolae Țandru; la Sf. M. M. Gheorghe: Pr. Ioan Berghian și la Dumineca Florilor Pr. Ioan Petrilă.

La aceste sf. Liturghii alături de preeicatorul liturghisitor conlucrează și părinții diaconi Prof. Vintilă Popescu, Const. Rudneanu precum și diaconii Catedralei S. Moleriu și M. Emandi.

— I. P. SFINȚIA SA PATRIARHUL NICODEM a adresat credincioșilor din întreaga țară o scrisoare pastorală din care desprindem:

— „Ardealul de Nord rupt din trupul țării prin dictatul dela Viena a fost realipit la Patria mamă multumită meritorilor noștri aliați, în frunte cu Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice, sora noastră în ortodoxie, în fața lui Dumnezeu guvernului poporului să se va păstra liniștea și ordinea, și se va împiedica orice învrăjbitare păgăbitoare între cetățenii țării.

Ca părintele vostru iubitor și pentru binele tuturor de grije purtător, vă îndemn deci să dați ascultare din inimă M. S. R. goiui și guvernului cerut de voi și eșt din mijlocul vostru al tutu-

roră. Faceți să înceteze orice vrăjbită și neînțelegeri între voi.

— Nu vă mai dușmăniți pentru deosebire de neam sau de credință. Lăsați la o parte orice interese învrăjbitoare și orice ambiție deșartă. Porniți cu nădejde și hotărâre la lucru, oriunde este nevoie, fiecare unde l-a năzuit Dumnezeu.

Impliniți poruncile conducătorilor voștri fi-rești, spre a bine plăcea lui Dumnezeu care ne-a poruncit să ne iubim unii pe alții și să trăim ca frații”.

— IN URMA INTERVENȚIILOR făcute la Min. Finanțelor, păr. C. Burducea, Ministrul Cultelor, a obținut pentru preoți o gradație de 25 la sută din salariu, precum și o gradație de merit, așa cum e prevăzut pentru ceilalți funcționari publici. Aceste sporuri au fost trecute în bugetul pe anul viitor. Deasemenea au fost trecute în bugetul viitor și fondurile pentru plata câte unui paraclisier de fiecare biserică.

Școala de Duminecă

13. Program pentru Duminecă 1 Aprilie 1945.

1. *Rugăciune*: Doamne și Stăpânul vieții mele...

2. *Cântare comună*: Acestea zice Domnul... (70.

Cânt. rel. pg. 22).

3-4. *Cettea Evangheliei*: (Marcu 2, 1-12 și In 10, 9-16) și *Apostolului zilei* (Evrei 1, 10-2, 5) cu tâlcuire.

5. *Cântare comună*: Invierea Ta, Hristoase... (70. Cânt. rel. pg. 28).

6. *Cette din V. T.*: Moartea lui Saul. (I. Regi c. 31).

7. *Povește moral.*: Iov se tânguește de ticăloșia omului. (Cartea lui Iov c. 7).

8. *Intercalări*: (Poezii rel. etc.).

9. *Cântare comună*: Porunca cea cu taină. (70. Cânt. rel. pg. 13.)

10. *Rugăciuni*: Doamne, nu cu mânia Ta... (Lit. pg. 171). A.

Nr. 95.—1945:

Comunicate

P. C. Preoți, conducători de oficii parohiale sunt invitați ca în termea de 15 zile să trimită Sf. Sentei Episcopii următoarele date privitoare la *mormintele de eroi* de pe raza parohiei:

1. Dacă au morminte de eroi din actualul războiu în parohie ori pe hotarul comunei?

2. Numele eroului, contingentul, regimentul cauza și data morții.

3. O mică schiță topografică a locului unde se află mormântul.

Arad, la 21 Martie 1945.

† ANDREI

Episcop

Ic. Stavr. Caius Turicu
cons. ref. eparhial

Nr. 1010—1945.

Elevii Școlii de cântăreți bisericești sunt avizați să se prezinte *de urgență* la cursuri.

Fiecare va aduce cu sine cele necesare așternutului și de ale mâncării, ca în anul trecut.

Direcțiunea Școlii de cântăreți.